

DEBRECENI REFORMÁTUS HITTUDOMÁNYI EGYETEM
DOKTORI ISKOLA

TÉZISFÜZET

**Péter első levele mint a bibliai és a gyakorlati teológia metszéspontja.
A levél szövegének és teológiájának homiletikai jelentősége**

című doktori értekezéshez

Készítette: Éles Éva

Témavezetők: Prof. Dr. Kiss Jenő

Dr. habil. Kókai-Nagy Viktor

Debrecen, 2025

AZ ÉRTEKEZÉS ÖSSZEGZÉSE

A kutatás célja, módszere és eredményei

A disszertáció Péter első levelének egzegetikai, kortörténeti és homiletikai olvasatát nyújtja. A többirányú olvasat abból a felismerésből ered, hogy a Biblia olvasása és az evangélium hirdetése olyan összetett feladat elé állítja a lelkipásztorokat, amely a teológia szerteágazó területeinek egymásrataltságát elháríthatatlanná és egyértelművé teszi. A bibliakritika kora óta szemléletté alakult az a megállapítás, hogy a bibliai szöveget nem szabad elidegeníteni történeti kontextusától. Ennek a modern idők igehirdetőinek legtöbbje eleget is tesz. A prédikációk előkészítésében jelentős történeti elemzések zajlanak, amelyek jó része a szószékekre is eljutnak. A disszertáció az irodalomkritika kései felhívását szeretné felhangosítani és szemléletté formálni: a bibliai szöveget, a textust nem szabad elidegeníteni formai sajátosságaitól sem, hiszen ugyanúgy jelentéshordozó és üzenetformáló hatással bírnak. A disszertáció célja, hogy a bibliai megalapozásból és az irodalomtudományt is bevonó elméleti kidolgozásból kiindulva erősítse a bibliai írásmagyarázat homiletikai irányultságát, és a prédikációírás egzegetikai tájékozódásához lényeges szempontokat szolgáltasson.

A cél megvalósítása érdekében az értekezés első lépésben a bevezetéstani elemzésnek szentel figyelmet. Megvilágításba kerülnek a szerzőséggel kapcsolatos kételyek és bizonyságok, amelyeket a címzettek és a levél történeti kontextusának körülhatárolása követ, ill. az irodalomkritikai megközelítésben a levél formai és irodalmi sajátosságait mutatjuk be. Ennek a kutatásnak részeredményeként megállapítjuk, hogy nincs elegendő bizonyítékunk arra nézve, hogy a péteri levelet pszeudepigráfnak tekintsük. A péteri szerzőség mellett foglalunk állást, azzal a kiegészítéssel, hogy a levél nagy valószínűséggel egy műhelymunka eredménye. Péter-Szilvánusz-Márk által körülhatárolt, az alázat és szolgálat irányába fejlődő prófétai jellegű szerzői körnek a feltételezése megfelelően hidalja át az elméletek sokféleségéből adódó bizonytalanságokat. A levél ennek nyomán valószínű a Kr.u. 50-es évek közepén keletkezik, és olyan kisebbségben levő, Kis-Ázsia rejtettebb területein élő keresztyéneknek íródik, akik a pogány környezet agresszívabb diszkriminációja miatt bántásokat szenvednek el, de akik a helytállásra és a szent életre nézve apostoli és prófétai bátorítást kapnak.

Második lépésben a teológiai olvasat a szöveg tartalmi struktúrájára összpontosít. Ez a vizsgálat afelől győzött meg, hogy a péteri levél pásztori és önálló, más teológiai irányoktól (páli, jakabi) jól elhatárolható profillal bír.

A kutatás így érkezik meg az utolsó nagy fejezethez, amely a bibliai megalapozást követően arra tesz kísérletet, hogy elméleti megközelítést nyújtson arról, miszerint a bibliai szöveg formája és tartalma egyszerre fontos erőforrásnak számít a prédikáció előkészítésében. A tartalom és forma közötti szoros összefüggések feltárása révén az értekezés arra törekszik, hogy releváns és alkalmazható ismereteket és kreatív módszert nyújtson a ma igehirdetői számára.

TÉZISEK

1. **A mai kánonban ismert és használt minden bibliai szöveg rendelkezik bizonyos előtörténettel, keletkezési körülményekkel, hagyományoztatással és gyakorlati aktualizálással, ahogyan az az apostoli missziótól kezdve alakult.** A kutatás szempontjából, amely főleg a mai gyakorlati teológia (elsősorban a homiletika) szükségére figyel, fontos vizsgálat tárgyává tenni a hagyományozott bibliai szöveg (textus) és a belőle kibontakozó kerügma közötti összefüggéseket, amelyek az egyház tanításában (prédikációban) érvényesülnek, konkrét bibliai példák alapján (Péter első levele).

2. Mivel ez a kapcsolat az eddigi tudományos irodalomban és az egyházi gyakorlatban egyaránt eléggé tisztázatlannak tűnik, ezért a kutatás célja kimutatni, hogy milyen ez a kapcsolat, és hogyan mutatkozik a mai szakirodalomban, főleg a bibliai szöveg formai jellegzetességei és a prédikáció közötti kapcsolat összefüggéseire összepontosítva. Ezt a szempontot már korábban - a hatvanas években, majd mintegy harminc év múlva ismét - Thomas G. Long a *The Preaching and the Literary Forms of the Bible* (Fortress Press, 1959 és 1988/89) című könyvében kezdte körvonalazni, ami tudomásunk szerint napjainkig sem specifikálódott és nem mélyült el jobban. Irányadó jellege miatt a kutatói munkában tehát itt kezdjük a vizsgálódást, keresve hozzá releváns módokat, ahogyan azok felfedezhetők a bibliai szövegekben és a mai homiletikumban. **A 21. századi homiletika kihívása éppen abban rejlik, hogy a történeti tudatosságot össze tudja-e kapcsolni a gyülekezeti gyakorlat szükségleteivel anélkül, hogy a szöveg komplexitását vagy a hallgatóság igényeit egyszerűsítsen.**

3. A levelet a belső bizonyosság szerint Péter, Jézus Krisztus apostola írta Szilvánusz által. A legalapvetőbb kérdés természetesen az, hogy valóban Péter apostol írta-e a levelet – hiszen a szöveg egyértelműen tőle származónak állítja be –, vagy pedig halála után, álnéven íródott (vagyis egy ismeretlen szerző írta Péter nevében, ismeretlen indítékból). Ma az egyik legelterjedtebb vélemény az, hogy az 1Péter egy pseudoepigráf írás, amelyet a péteri körhöz tartozó tanítvány írt Rómában Kr. u. 75 és 95 között, aki pontosan adta vissza Péter apostol gondolatait (Elliott). Az értekezésben hangot adtunk a késői keletkezést és a pszeudepigráf szerzőséget alátámasztani hivatott hagyományos érveknek, ugyanakkor rámutattunk arra, hogy nem minden esetben tekinthetők meggyőzőnek.

4. Ha a pszeudepigráfia kérdéskörét elvonatkoztatjuk a dogmatikai előfeltevésektől (inspiráció és inerrancia), és műfaji kérdéssé tesszük, akkor sikerül szert tenni olyan kritikai megközelítésre, amely a mai tudományos közegben nem fog többé naiv hermeneutikának tűnni és képes kihívás elé állítani a szkeptikus irányt. Ez a paradigmaváltás az amanuensis-elmélet népszerűségét eredményezte, ugyanis ez nagyobb rugalmasságot engedélyez a bevezetési kérdések tárgyalásában (Witherington, Michaels, Keener, Selwyn, Mounce, Marshall, Osborne, Watson, Jobes). **Jelen kutatás a péteri szerzőség mellett foglal állást, azzal a kiegészítéssel, hogy a levél nagy valószínűséggel egy műhelymunka eredménye** (Benedikt Schwank, Peter R. Rodgers). Úgy véljük, hogy a Péter-Szilvánusz-Márk által körülhatárolt, az alázat és szolgálat irányába fejlődő prófétai jellegű szerzői körnek a feltételezése megfelelően hidalja át az elméletek sokféleségéből adódó bizonytalanságokat.

5. A római hatóságoknak a péteri keresztyének ellen irányuló jogi intézkedéseiről nincs közvetlen bizonyíték az első századból. **Mind a mai napig vita tárgyát képezi, hogy a levél címzetteit ért szenvedéseket mennyiben kell jogi kontextusban érteni (császári dekrétumok, szenátusi rendeletek) és mennyiben származnak a keresztyén életvitelükből adódó (társadalmi) konfliktusokból.** A Kr.u.-i évszázadokban a keresztyén hithez való ragaszkodást valóban büntetendő cselekedetnek tekintették (az első források által is megerősített hivatalos, birodalom szintű üldözési ediktum a Decius-féle rendelet Kr.u. 250-ból.). Valamikor Pál kora és Plinius tárgyalásai (Kr. u. 2. sz. eleje) között a keresztyének jogi megítélése fontos változáson ment keresztül. A szakirodalom mai álláspontja szerint csak Nero intézkedései lehettek azok az események, amelyek jogi precedenst teremthettek. Ma már köztudott, hogy Nero politikai bűnbakot keresett és így hárult a tűzvész vádja többek között a római keresztyénekre.

6. **A péteri keresztyének a levél bizonyága alapján, kisebb létszámú, egymástól távol fekvő, jogi védelem nélküli közösséget alkottak.** Ezért a rabszolgáknak még tűnniük kell a kíméletlen uraknak is, a feleségek sem hagyhatták el hitetlen férjüket, hiszen jogi szempontból a gyülekezet nem jelentett menedéket vagy megoldást a társadalmi változásokra nézve. Ezt a jogi hiátust szem előtt tartva, az apostoli tekintéllyel megszólaló szerző olyan társadalmi beilleszkedésre bátorítja őket, amelyben a keresztyén identitás nem sérül. Olyan körülmények körvonalazódnak előttünk, amikor a keresztyén közösségeknek a népítélet jelleget öltő ellenszenv (ami könnyen helyi, nem hivatalos üldözéssé eszkalálódhatott) és a beilleszkedés rendkívül érzékeny mezsgyéjén kellett

megszilárdulniuk; a körülményektől független jócselekedetek lesznek azok, amelyek előbb erkölcsi, majd jogi (később spirituális, lásd hervadhatatlan koszorú) előnyhöz juttatják őket. Ezzel a felszólítással a szerző többszörös terhet ró a diszkriminációtól szenvedőkre, de világossá teszi, hogy a belső reménység, a szívükben Úrnak vallott Krisztus, idővel a külvilág ellenszenvét is képes legyőzni, és a társadalmat áthatni. Ezek a tényezők megengedik azt, hogy a levél keletkezését az első század közepére helyezzük, az 50-es évek második felére.

7. A kutatás helyet ad a levél teológiai értékelésének is. A bevezetéstani bizonytalanságok a levél teológiájának megítélését is alakították. A múlt században gyakori volt a péteri teológiát pálinak, etikáját primitívnek nevezni és sablonosan magyarázni. Ma már a kutatók többsége elismeri, hogy **a kánon nagyobb összefüggésében értékes és különleges tanúságtételként** emlékeztetőül szolgál arra, hogy az első századi egyháznak Pálnál több vezetője és tanítója volt (Michaels, Stuhlmacher, Hahn, Schnelle, Marshall). Teológiájának íze olyan, amelyet a szinoptikus írók bármelyike írhatott volna, ha a levélformát választotta volna. A szerző forrásainak sokfélesége és bősége nyilvánvaló, ugyanígy a szerző kreativitása is, amikor a tanúságtétel koherens, erőteljes formájává alakítja őket. Önállósága annak kifejezése, hogy a krisztológia és a keresztyén élet meghatározásában alapvetőbb, mint Pál. Átfogóan pásztori teológiának nevezhető. A pásztori jelleg nyilvánvalóvá válik abban, hogy a szerző nem bocsátkozik polémiába az olvasókkal, vagy a közösségükben levő csoportokkal, és ugyanígy kerüli a moralizálást akkor, amikor a világi vezetőkről vagy a rabszolgák urairól szól. A figyelmeztetéseket és a szembesítéseket nem a vita színterén, hanem az értük való aggódásban, a Krisztusra és Isten irgalmára való szüntelen emlékeztetéssel közvetíti. Az intések participiumos szerkezetei is szelídebb és enyhébb beszédmódról vallanak. Végül megállapítható, hogy Péter első levelének üzenete egyfajta arany középutat képez az újszövetségi kánonban a paulinizmus és a zsidó-keresztyén hithagyomány között és teológiaiilag már önmagában is méltó minden tiszteletre. Mindazonáltal a teológiai olvasatnak is vannak olyan kérdései, amelyek további tisztázásra várnak. Mindig is nyilvánvaló volt, hogy a levélre az eszkatológiai gondolkodás jellemző, de újabban az apokaliptikus jellegét is felismerték (Michaels). Hasznos lenne a szöveg szintjén felismerhető, szétszórva jelen lévő apokaliptikus paradigma motívumait (pl. a messiási fájdalmakat) a száműzetés és helyreállítás átfogóbb motívumával összefüggésben vizsgálni.

8. A bibliai megalapozást követően a kutatás arra tesz kísérletet, hogy elméleti megközelítést nyújtson arról, miszerint **a bibliai szöveg formája és tartalma egyszerre fontos erőforrásnak számít a prédikáció előkészítésében.** A tartalom és forma közötti szoros összefüggések feltárása révén az értekezés arra törekszik, hogy releváns és alkalmazható ismereteket és kreatív módszert nyújtson a ma igehirdetői számára. Ehhez a célkitűzéshez legalkalmasabbnak Thomas G. Long által megalkotott módszert tekintettük, amelyet a péteri levélre alkalmazva ismertettünk, közelebbről az 1Pt 1,3–10 perikópára nézve.

9. **Az irodalmi-retorikai megfontolások nem kisebbítik a történeti-kritikai elemzés hagyományosabb módszereinek jelentőségét és helyét a prédikációra való előkészülésben.** Egyrészt kiegészítik a gondos értelmező kérdéseinek (hagyományos) repertoárját. Másrészt, egy másik, újszerű látószöveget biztosítanak, amelyből a szöveget szemlélni lehet. Tekintettel arra, hogy az irodalmi műfajok társadalmilag és történelmileg kondicionáltak, érdekelték vagyunk abban, hogy megtudjuk, mit vártak az eredeti olvasók egy adott szövegtől, és hogyan hathatott rájuk a szöveg. A disszertáció bevezetéstani fejezete ezeknek a kérdéseknek biztosított helyet. A formatörténet és hagyománytörténet rendjén pedig még hangsúlyosabbá tettük a történeti kutatás érvényességét. A szöveg irodalom-retorikai értelmezéséről azt mondhatjuk el, hogy függ a történeti kutatástól, mégis átirányítja vagy célirányosítja annak erőfeszítéseit. Az 1Pt 3,18–22 perikópa kapcsán – amint bemutattuk – megfelelően körvonalazható a függés és az átirányítás új dinamikája.

10. **Az újszerűen alkalmazott irodalmi módszer abból a feltevésből indul ki, hogy a szövegek nem gondolatokat tartalmazó csomagok, hanem a kommunikáció eszközei.** Amikor azt kérdezzük magunktól, hogy mit jelent egy szöveg, nem a szöveg eszméjét keressük. Megpróbáljuk felfedezni a szöveg teljes hatását az olvasóra; és minden, ami egy szövegben van, együtt dolgozik azon, hogy ezt a hatást létrehozza. Alkalmanként úgy beszélünk a szöveg formájáról és tartalmáról, mintha két különálló valóság lenne. Ám ha a tartalmat a jelentés szinonimájaként használjuk, a formát a tartalom lényeges részeként, akkor alkalmasabb a tartalom formájáról beszélni, és nem a szöveg formájáról.

11. **A tartalom formája típusú megközelítés hangsúlyozza, hogy a prédikátoroknak kreatívan kell foglalkozniuk a szöveggel, és hagyniuk kell, hogy annak irodalmi formája alakítsa a prédikáció stílusát és előadását, így az üzenet hitelesebbé és átütőbbé válik.** Engednünk kell

azt, hogy a prédikáció mozgását a textus mozgása irányítsa, ill. hogy a prédikáció hangulatát a textus hangulata szabja meg. Fontos tehát, hogy ne hagyjuk figyelmen kívül az adott textus egyedi áramlását és hangulatát, tónusát és érzelmi színezetét és óvakodjunk attól a késztetéstől, hogy Isten élő és éltető szavát előre meghatározott homiletikai formákba öntsük. A módszer tehát nem kínál fel egy rögzített prédikációs formát, hanem arról győz meg, hogy a sokrétű gondolkodási és egzisztenciális-tapasztalati mozzanatok összjátéka által születik meg az éppen aktuális, textusszerű és a hallgatóság hitfejlődésére ható forma. A prédikáció megformálásakor így lehetősége lesz az igehirdetőnek egyszerre érvényesíteni a szöveg és a hallgatóság szempontjait, vagyis a tartalom megfelelő kifejezését és annak megfelelő kommunikálását.

12. Az irodalmi módszer jól irányított kérdések mentén bontakozik ki (négy egzisztenciális, egy homiletikai kérdés):

1. Mi a szöveg műfaja?
2. Milyen retorikai funkcióval rendelkezik az illető műfaj?
3. Milyen irodalmi eszközöket használ az illető műfaj a hatás eléréséhez?
4. Hogyan testesíti meg az illető szöveg, a saját irodalmi környezetében az előző kérdésekben leírt jellegzetességeket és dinamikát?
5. Hogyan mondhatja és érheti el a prédikáció egy új környezetben azt, amit a szöveg a maga környezetében mondott és tett?

13. Végül számolunk azzal, hogy a módszerrel, ezzel egyetemben a prédikátor kreativitására és erőfeszítéseire tett hangsúly könnyen félreértésre ad okot annak, aki a dolgot forgatja. A prédikátor jártosságát, kreativitását és erőfeszítéseit jól kell értenünk. Ennek a kreativitásnak kevés köze van a leleményességhez, és inkább ahhoz a hűséghez köthető, amit a Lélek munkál a szöveg olvasása rendjén. **A tartalom megértésének és kifejezésének érdekében az ember nagyon sokat tehet – de másodlagos cselekvőként.**

14. Péter első levele parainetikus hangsúlyának, retorikai szerkezetének és érvelésének, metaforahasználatának és hagyományok alkalmazásának vizsgálata rávilágít a levél irodalmi kontextusának gazdag jellegére (Robert L. Webb). Az értekezés az eulógia-szövegen keresztül egy paradigmát mutatott be. A módszer elmélyítéséhez és népszerűsítéséhez különböző műfajú

perikópák további tanulmányozására lenne szükség, azok összehasonlítására és kiértékelésére. Ez feltételezné az irodalomtudomány aktuális kutatásaival való szorosabb együttműködést. Továbbá hasznos lenne empirikus kutatással kiegészíteni az elméleti alapvetést. Célszerű lenne megszövegezett kortárs prédikációkat a tartalom formája szűrőjén keresztül értékelni, majd különféle kérdőívek által felmérni azt, hogy az irodalmi modell milyen módon szolgálhatná legjobban az egyház igehirdetését.

**First Epistle of Peter as the Intersection of Biblical and Practical Theology: The
Homiletic Significance of the Letter's Text and Theology**

THESIS SUMMARY

Aims, methods, results

The dissertation offers an exegetical, historical, and homiletical reading of the First Epistle of Peter. This multifaceted approach stems from the recognition that reading the Bible and proclaiming the Gospel is a complex task that necessitates a comprehensive understanding of the interconnectedness of theology's various fields. Since the dawn of biblical criticism, it has become an established view that biblical texts should not be detached from their historical context. Most preachers in modern times adhere to this principle. Significant historical analyses are conducted in the preparation of sermons, and many of these findings reach the pulpit. This dissertation aims to amplify and solidify the more recent call of literary criticism: biblical texts should not be separated from their formal characteristics, as these too carry meaning and shape the message. The dissertation seeks to strengthen the homiletical orientation of biblical interpretation and provide essential insights for exegetical preaching, drawing on biblical foundations and theoretical frameworks that also incorporate literary studies.

To achieve this goal, the dissertation first dedicates attention to literary-historical analysis. It sheds light on the doubts and affirmations regarding authorship, followed by a delineation of the recipients and the historical context of the letter, as well as an examination of its formal and literary features from a literary critical perspective. As a result of this research, we conclude that there is insufficient evidence to consider the Petrine epistle as pseudepigraphical. We advocate for Petrine authorship, with the caveat that the letter is likely the product of a collaborative effort. The hypothesis of a Peter-Silas-Mark authorial circle adequately bridges the uncertainties arising from the diversity of theories. Based on these findings, the letter is likely to have been written in the mid-50s AD to a minority group of Christians living in the more secluded regions of Asia Minor, who were suffering aggressive discrimination from a pagan environment but received apostolic and prophetic encouragement to stand firm and live a holy life.

The second step involves a theological reading focused on the text's content structure. This examination has convinced us that the Petrine epistle has a pastoral and distinctive profile, well-distinguished from other theological orientations (Pauline, James).

The research thus arrives at the final major chapter, which, following the biblical grounding, attempts to provide a theoretical approach demonstrating that both the form and content of biblical texts are equally important resources for sermon preparation. By revealing the close connection between content and form, the dissertation aims to provide relevant and applicable knowledge and creative method for contemporary preachers.

THESES FOR THE PUBLIC DISPUTE

1. **Every biblical text known and used in today's canon has a distinct prehistory, original context, tradition of transmission, and practical actualization, all shaped since the apostolic mission.** From a research perspective—particularly one that considers the needs of contemporary practical theology (especially homiletics)—it is crucial to examine the relationship between the transmitted biblical text and the kerygma that emerges from it, as it is manifested in the church's teaching (preaching), based on concrete biblical examples (First Epistle of Peter).
2. Since this relationship remains rather unclear in both scholarly literature and church practice, the aim of this research is to identify and clarify its nature and manifestation in contemporary academic discourse. The focus is particularly on the formal characteristics of the biblical text and their connection to preaching. This perspective was first outlined by Thomas G. Long in his book *The Preaching and the Literary Forms of the Bible* (Fortress Press, 1959; revised 1988/89), initially in the 1960s and then revisited about thirty years later. To our knowledge, this topic has not been further specified or explored in depth to this day. Given its foundational significance, this research begins by examining Long's work while also seeking relevant methods to uncover this relationship within biblical texts and modern homiletics. **The challenge of 21st-century homiletics lies precisely in integrating historical awareness with the practical needs of congregational life – without oversimplifying the complexity of the text or the expectations of the audience.**
3. **According to internal evidence, the letter was written by Peter, an apostle of Jesus Christ, through Silvanus.** The fundamental question, however, is whether the letter was truly authored by the apostle Peter – as the text explicitly presents it as his – or whether it was written pseudonymously after his death (that is, by an unknown author using Peter's name, with unknown motivations). One of the most widely accepted views today is that *1 Peter* is a pseudepigraphal work, composed in Rome between AD 75 and 95 by a disciple from Peter's circle who faithfully conveyed the apostle's thoughts (Elliott). In this dissertation, we acknowledge the traditional arguments supporting a late composition and

pseudepigraphal authorship while also emphasizing that these arguments are not always entirely convincing.

4. If the question of pseudepigraphy is detached from dogmatic presuppositions (such as inspiration and inerrancy) and instead is treated as a literary genre issue, it allows for a critical approach that no longer appears as naïve hermeneutics in contemporary scholarship and can challenge the skeptical perspective. This paradigm shift has led to the popularity of the amanuensis theory, which offers greater flexibility in addressing introductory issues (Witherington, Michaels, Keener, Selwyn, Mounce, Marshall, Osborne, Watson, Jobes). The present research supports Petrine authorship, supplemented by the view that the epistle is very likely the result of a collaborative 'workshop' effort (Benedikt Schwank, Peter R. Rodgers). **We believe that the hypothesis of an authorial circle—defined by Peter, Silvanus, and Mark, characterized by a prophetic nature and developing towards humility and service—adequately bridges the uncertainties stemming from the diverse theories regarding its origin.**

5. **There is no direct evidence from the first century of legal measures taken by Roman authorities against the recipients of 1 Peter.** It remains a subject of debate to this day to what extent the sufferings experienced by the epistle's addressees should be understood in a formal legal context (resulting from imperial decrees or senatorial resolutions), and to what extent they arose from (social) conflicts stemming from their Christian way of life. In later centuries, adherence to the Christian faith was indeed considered a punishable offense, with the first officially confirmed empire-wide persecution decree being the edict of Decius in AD 250. Somewhere between the time of Paul and the legal proceedings of Pliny the Younger (early 2nd century AD), the legal status of Christians underwent significant changes. According to contemporary scholarly consensus, only Nero's actions could have set a legal precedent. It is now widely recognized that Nero sought a political scapegoat, leading to the accusation of Christians—among others—for the Great Fire of Rome.

6. **According to the testimony of the letter, Peter's Christian followers formed small, scattered communities without legal protection.** For this reason, slaves had to endure even the harshest masters, and wives could not leave their unbelieving husbands, as the congregation did not provide legal refuge or a solution to social changes. Considering this legal vacuum, the author, speaking with apostolic authority, encourages a form of social integration that preserves Christian identity. We see a scenario in which Christian communities had to solidify their presence on the delicate boundary between public hostility—often taking the form of mob-like resentment, which could easily escalate into local, unofficial persecution—and social integration. In this context, good deeds, independent of external circumstances, would first bring moral, then legal (and later spiritual, as seen in the unfading crown) advantages. With this exhortation, the author places a considerable burden on those suffering from discrimination. However, he makes it clear that their inner hope – Christ, whom they acknowledge as Lord in their hearts – can, over time, overcome external hostility and permeate society. These factors allow us to place the letter's composition in the mid-first century, specifically in the latter half of the 50s.
7. The research also provides space for the theological evaluation of the letter. The uncertainties regarding its introduction have influenced the assessment of its theology as well. In the past century, it was common to label Petrine theology as Pauline and its ethics as primitive, often explaining them in a formulaic manner. **Today, however, most scholars acknowledge that, within the broader context of the canon, this letter stands as a valuable and unique testimony, reminding us that the first-century church had more leaders and teachers than Paul alone** (Michaels, Stuhlmacher, Hahn, Schnelle, Marshall). The tone of its theology is one that any of the Synoptic writers might have used if they had chosen the epistolary form. The diversity and richness of the author's sources are evident, as is his creativity in shaping them into a coherent and compelling testimony. Broadly speaking, it can be called a pastoral theology. The pastoral character is evident in that the author does not engage in polemics with the readers or any groups within their community, nor does he resort to moralizing when discussing secular leaders or slave masters. Instead, his warnings and confrontations are conveyed not through debate, but

through concern for his audience, persistently reminding them of Christ and God's mercy. Even the use of participial constructions in admonitions reflects a gentler and milder tone. Finally, it can be concluded that the message of *1 Peter* represents a kind of golden middle path within the New Testament canon, bridging Paulinism and the Jewish-Christian faith tradition. Theologically, it is worthy of the highest respect in its own right. However, there are still theological questions that require further clarification. It has always been evident that the letter is characterized by eschatological thinking, but more recently, its apocalyptic nature has also been recognized (Michaels). It would be beneficial to examine the scattered apocalyptic motifs present in the text – such as the messianic sufferings – in relation to the broader theme of exile and restoration.

8. Following the biblical foundation, this research attempts to provide a theoretical approach demonstrating that **both the form and content of biblical texts serve as essential resources in sermon preparation**. By uncovering the close interrelation between content and form, this dissertation aims to offer relevant and applicable knowledge, as well as creative methods for today's preachers. For this objective, Thomas G. Long's method was deemed the most suitable, and it has been applied to the First Epistle of Peter, specifically analyzing the pericope of 1 Peter 1:3–10.
9. **Literary-rhetorical considerations do not diminish the importance of traditional historical-critical methods in sermon preparation**. Instead, they serve two purposes: they complement the traditional repertoire of interpretative questions and offer a fresh perspective from which to examine the text. Since literary genres are shaped by their social and historical contexts, it is crucial to investigate what the original readers expected from a given text and how the text influenced them. The introductory chapter of this dissertation addresses these concerns. Moreover, within the framework of form criticism and tradition history, this study further emphasizes the validity of historical research. While the literary-rhetorical interpretation of a text depends on historical studies, it also redirects or refocuses their efforts. This new dynamic between dependence and redirection is clearly outlined in the analysis of 1 Peter 3:18–22, as demonstrated in this research.

10. **The newly applied literary method is based on the premise that texts are not merely containers of ideas but instruments of communication.** When we ask ourselves what a text means, we are not searching for an abstract idea behind the text. Instead, we seek to uncover its full impact on the reader, recognizing that everything within a text works together to create that effect. At times, we speak of a text's form and content as if they were separate realities. However, if we treat content as synonymous with meaning and form as an essential part of that content, then it is more appropriate to speak of the form of the content rather than the form of the text.
11. **The form of the content approach emphasizes that preachers must engage creatively with the text and allow its literary form to shape the style and delivery of their sermons. This makes the message more authentic and impactful. The movement of the sermon should be guided by the movement of the text.** The tone and mood of the sermon should be shaped by the tone and mood of the text. It is crucial to recognize and preserve the unique flow, tone, and emotional nuance of each passage and to resist the urge to confine God's living and life-giving Word into predefined homiletical structures. This method does not prescribe a fixed sermon form. Instead, it encourages an organic approach, where the interplay of complex thought, existential experience, and the dynamic nature of the text gives rise to a form that is both textually faithful and responsive to the spiritual growth of the audience. In shaping the sermon, this approach allows the preacher to honor both the integrity of the text and the needs of the listeners, ensuring that the message is both expressed accurately and communicated effectively.
12. **The literary method unfolds through a series of well-directed questions** (four exegetical and one homiletical):
1. What is the genre of the text?
 2. What rhetorical function does this genre serve?
 3. What literary devices does this genre use to achieve its effect?
 4. How does this particular text, within its own literary environment, embody the characteristics and dynamics described in the previous questions?

5. How can the sermon, in a new context, convey and achieve what the text originally communicated and accomplished in its own context?
13. Finally, we acknowledge that emphasizing this method, along with the preacher's creativity and effort, may be easily misunderstood by those engaging with this dissertation. The preacher's proficiency, creativity, and efforts must be properly understood. This creativity has little to do with ingenuity and is instead linked to the faithfulness cultivated by the Spirit during the reading of the text. **While a person can do much to understand and express the content, they do so only as a secondary agent.**
14. The examination of *1 Peter* – its paraenetic emphasis, rhetorical structure and argumentation, use of metaphors, and application of traditions – highlights the rich literary context of the letter (Robert L. Webb). This dissertation has presented a paradigm through the eulogia text. To deepen and popularize this method, further studies on pericopes of various genres, along with their comparison and evaluation, would be necessary. This would require closer collaboration with current research in literary studies. Additionally, it would be beneficial to complement the theoretical foundation with empirical research. A practical approach could involve evaluating contemporary written sermons through the lens of content and form, followed by surveys to assess how the literary model could best serve the church's preaching.

PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK
(MTMT azonosító: 10082229)

Tanulmányok

2024

- Éles Éva: „...ellenségeitek, az ördög mint ordító oroszlán...” Felfedezhető hagyományok az 1Pt 5,8–9-ben. In: *Studia Doctorum Theologiae Protestantis* 15.1 (2024), 145–165.

2023

- Éles Éva: Hol vagy, új ég és új föld? Péter második levele és eszkatológiai tanítása. In: *Református Szemle* 116.6 (2023), 557–581.
- Éles Éva: A kooperációs írásmagyarázási modell alkalmazási lehetőségei Péter első levelénél, különös tekintettel annak irodalmi sajátosságaira.. In: *Református Szemle* 116.3 (2023), 221–235.

2022

- Éles Éva: A bibliai szöveg jelentősége az új homiletika térnyerésében. Kitekintés Thomas G. Long és Wilfried Engemann elméletalkotására. In: *Református Szemle* 115.4 (2022), 265–279.
- Éles Éva: Rejtélyes találkozások. A börtönben levő lelkek az 1Pt 3,18–22 kontextusában. In: *Református Szemle* 115.3 (2022), 247–258.
- Éles Éva: Jövevények és idegenek. Eszkatológiai identitás és öntudat Péter első levelében. In: *Studia Doctorum Theologiae Protestantis* 13. (2022), 7–24.

2021

- Éles Éva: Péter leveleinek etikai aspektusai. In: *Református Szemle* 114.3 (2021), 247–266.